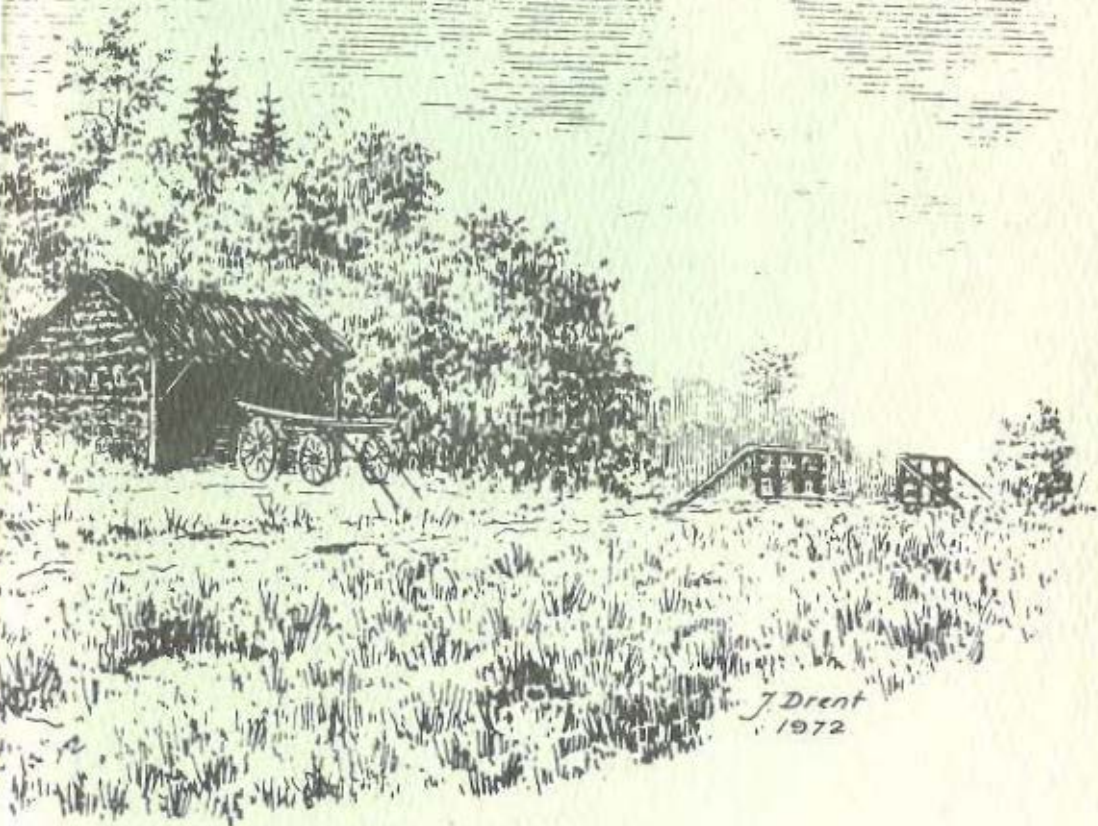

Historische Vereniging Avereest

10^e jaargang, 1993

inleiding	1
<i>P.W. van Buuren</i>	
Moerheimstraat D 184	2
<i>H.M. Roering, een onderduiker in oorlogstijd</i>	
Uit mijn historisch archief	7
<i>P. Makaske, de coöperatieve verbruikers vereniging "Blijft Trouw"</i>	
Het Reestdal en de kerk	17
<i>G.W. Prins en W. Wind, wie legde de eerste steen voor de kerk van Avereest</i>	
Katinger Molen	19
<i>W. Wind, over de oudste windmolen van Avereest</i>	
Onthulling Joods monument	22
<i>W. Wind, op 6 april zullen de inspanningen worden beloond</i>	
De Rollepaal	23
<i>P.W. van Buuren, Een nieuw souvenir uit onze veenkolonie</i>	
Ledenvergadering 1993	24
<i>M. Rijnhart-Froeling, Uitnodiging voor 30 maart a.s.</i>	

KATINGER MOLEN OP OMSLAG

Avereest heeft in het verleden een aantal windmolens gekend. De eerste werd gebouwd bij Den Kaat, dicht bij de brug over de Reest en grenzend aan een zandweg, die toen de verbinding vormde tussen delen van ons land. Het was ook lange tijd de enige windmolen in Avereest. Het bouwjaar wordt in de mij ter beschikking staande informatie niet genoemd. De molen werd in 1672 door brand vernield, door slachtoffer te worden van de roof- en vernielzucht van de Munsterse troepen. Wijlen Jacob Drent maakte er een uitermate fraaie pentekening van, op basis van een afbeelding van de vereniging 'De Hollandse Molen', toen hij daar informeerde hoe zo'n molen er uit zou hebben kunnen zien. Deze pentekening is gebruikt voor het omslag van de nummers van het kwartaalorgaan, die dit jaar zullen worden uitgebracht. Verdere informatie over de Katinger molen en de opvolgers treft men elders in dit nummer.

W. Wind

VOORWOORD

Wie vandaag de dag bereid is over de grenzen van zijn eigen bestaan heen te kijken en de eigentijdse wereldgeschiedenis op de voet tracht te volgen komt steeds meer tot de ontdekking, dat de filosoof Hegel (1770-1831) gelijk had toen hij zei: "Wat ervaring en geschiedenis ons leert is dit, dat volkeren en regeringen nooit iets van de geschiedenis hebben geleerd of handelen naar principes die eruit zijn getrokken". De fransen zeggen: "De geschiedenis herhaalt zich". Dat laatste is natuurlijk niet waar, want niets herhaalt zich in de zelfde vorm, maar toch doet de wereldgeschiedenis vaak denken aan een carroussel, waarin steeds de zelfde beelden voorbijtrekken, zij het weliswaar in een steeds andere kledij. Misschien daarom is het aantrekkelijk naar het voorbije heemkundige te kijken, immers er is nog veel materiaal over en je kunt er jezelf mee identificeren. De heer Peter Makaske schrijft over dit onderwerp. Hij put opnieuw uit zijn verzameling Oud-Dedemsvaart. Ditmaal gaat het over de coöperatie: "Blijft Trouw". Vele oudere Dedemsvaarters zijn lid geweest van deze coöperatie en zij zullen het artikel dan ook met belangstelling lezen. De heer H.M. Roering schrijft over zijn verblijf te Dedemsvaart in de oorlogsjaren. "Het Reestdal en de kerk" zijn beide historische feiten, maar feiten vragen om een uitleg, om verklaring. De heer G.W. Prins geeft zijn visie op deze zaken. De heer Willem Wind geeft in een naschrift duidelijk aan, dat hij het met de interpretatie van de feiten niet eens is met de heer Prins. Het Joods monument zal zoals het er nu naar uitziet spoedig worden gerealiseerd. De heer Willem Wind schrijft hier een artikel over. Tevens treft u, eveneens van zijn hand, een bijdrage aan over de Katinger molen. De Jaarvergadering is gepland op dinsdag 30 maart a.s. Noteert u deze avond vast in uw agenda. Deze avond zal het cabaretgezelschap o.l.v. Wil Cornelissen voor ons optreden. Zij voeren ons mee naar het verleden en zingen: "Liedjes van weemoed en verlangen". Op initiatief van onze penningmeester, de heer Gerard Varwijk, zijn door de heer Zagers rollepaaltjes gemaakt. Rond 30 maart a.s. zal het eerste exemplaar worden aangeboden aan de voorzitter van de Industrie Combinatie. Voor leden is deze "Rollepaal" te koop op de avond van de jaarvergadering en voorts in het winkeltje in het "Ieshuus". De prijs bedraagt f 15,95. U krijgt er gratis een pentekening bij op briefkaartmodel getekend door wijlen de heer J. Drent. Advies: Kopen!!! De kas kan uw bijdrage goed gebruiken.

P.W. van Buuren

MEDEDELING

17-18 april is het museumweekend. Openingstijden Oudheidkamer van 10.00-16.00 uur. Voor niet leden bedraagt de toegang f 1,-.

MOERHEIMSTRAAT D 184

Op monumentendag vorig jaar was ik weer eens in Dedemsvaart. Dat gaat ieder jaar zo, omdat ik er geen afstand van kan doen. Je wandelt door het dorp en je praat eens met deze of gene. Je loopt langs veel bekends, veel historie en je mijmert al wandelend over datgene wat er eens was. In de jaren 1943-1944 stond ik vaak op de stoep van Moerheimstraat D 184, het huis waar Meindert Haitjema, de gemeente-ontvanger van Avereest woonde. Ik wachtte dan op de postbode, die wel eens een brief voor mij kon brengen uit Amsterdam. Soms kreeg ik wel drie brieven per week. Het zijn brieven, die ik nu nog in mijn bezit heb, want door een bepaald zintuig in mij, heb ik alle brieven uit de oorlog bewaard. Achteraf bleek, dat mijn moeder de brieven had bewaard, die ik haar vanuit Dedemsvaart stuurde. Heel vaak zit ik in mijn atelier in het huis waar ik met mijn gezin woon, aan de jaren te denken, dat ik ondergedoken was in Dedemsvaart. Meindert Haitjema, wat was dat voor een man? Wel, in die oorlogsjaren een verstokte vrijgezel, met een grote dosis sarcastische humor. Het was een man, waar ik grote bewondering voor had en van wie ik heel veel hield. Hij kon je heel indringend aankijken, soms met een zekere spot. Als hij zo keek, dan wist je, dat er wel weer de één of andere opmerking zou komen, in de trant van: "Ach jij, jij bent al verliefd als je een rok om een bezemsteel ziet". Ik moet bekennen, dat hij wel gelijk had, want ik had het soms zwaar te pakken.

De woning van Meindert Haitjema, vh Moerheimstraat D184 (foto H.M.Roering)

Iedereen leefde met me mee met mijn amoureuze geschiedenissen en door iedereen werd ik dan ook danig geplaagd. Vooral "Oom Meine", want zo noemde ik Meindert, kon dan ook vaak zeggen: "Och jong, inbeelding, gewoon inbeelding". Hij zal wel gelijk hebben gehad, maar het nare was, dat het mij bittere ernst was. Het kwam zelfs zo ver, dat ik een gedicht maakte op het meisje van mijn dromen. Ik laat het hier volgen, en bedenk erbij dat het gemaakt werd in een tijd van spanning en duisternis, zo tegen kerst 1943.

*Mijn verlangen en gedachten,
zijn steeds bij dat meisje schoon,
zij kan al mijn leed verzachten,
al die plagen, angst en hoon.*

*Meisjelief, je moest eens weten,
hoeveel ik wel om je geef,
dit kan geen inbeelding heten,
het is of ik voor jou slechts leef.*

*Uren lig ik 's nachts te denken,
en ik peins dan steeds aan jou,
waarom jij mij zo kan krenken,
ach, ik houd toch zo van jou.*

*Kan je heus je hart niet schenken,
wat is toch dat je weerstaat,
kan je heus aan mij niet denken,
ach lief kind, 'k weet mij geen raad*

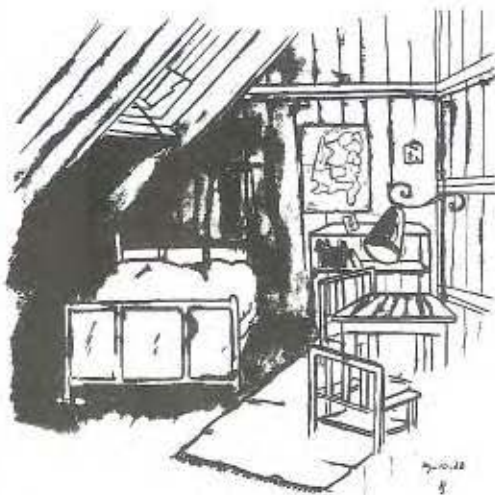
*Doch mocht ik het toch eens wagen,
's avonds in de maneschijn,
naast je rijdend je te vragen,
doe mijn harte dan geen pijn.*

*Zie je soms in mij geen toekomst,
is het dat wat je weerstaat,
het komend jaar brengt hoop ik uitkomst,
als de vredesklok maar slaat...*

Oom Meine zei altijd: "Herman, je moet je verdriet, in een gedicht uitjubelen". Vaak zat ik boven, op mijn "kamertje", te schrijven. Denk niet, dat dit echt een kamertje was. Het was een door gordijnen afgeschermd deel van de zolder, met als enig raam het kleine dakvenster. Wanneer ik op mijn bed ging staan, kon ik net het torentje zien van de Rooms-Katholieke Kerk. Het was wel heel primitief, maar oergezellig. Ik had de witte tuinmeubelen gekregen en had daar een zitje van gemaakt. Ik weet nog goed, dat toen ik na de oorlog mijn spullen uit Dedemsvaart naar huis liet sturen, ik bijkans een verhuishwagen nodig had om alles weer in Amsterdam te krijgen. Iedere keer als mijn broer of mijn moeder in Dedems-

Meindert Haitjema in 1943
(foto H.M.Roering)

de zolderkamer
(tekening H.M.Roering)

vaart kwam, brachten ze weer dingen mee, waar ik in de vele brieven om had gevraagd. Terug naar de man, die de hoofdbewoner was van dit huis, "oom Meine", zoals alle oudere Haitjema's voor mij "ooms en tantes" waren, al had ik voor 26 juni 1943 nog nooit van deze familie gehoord. Laat ik het sterker zeggen; ik wist amper waar Dedemsvaart lag. Op school had ik geleerd, dat het een veenkolonie was en daar bleef het dan ook bij. Ik zie Haitjema in gedachten nog thuiskomen van het gemeentehuis, op de fiets, kaarsrecht, met de grijze hoed van achteren iets omhoog en van voren iets omlaag. Zo was hij en zo zal hij altijd voor mij blijven. Ik geloof dat ik, hoe jong ook in de oorlog, ongeweten zeer veel voor hem heb betekend, zoals hij dat voor mij heeft gedaan. Ongewild ben ik aan het schrijven over Meindert Haitjema, een man, die gemaakt heeft dat ik niet voor de arbeidsdienst naar Duitsland ging. Een man ook die dat niet deed uit winstbejag, want moeder betaalde slechts een paar tientjes voor mijn verblijf bij hem. En wat heb ik daar enorm veel voor teruggekregen! Ik zie in gedachten nog af en toe een half varken naar binnen gaan, om te worden gebraden in de bijkeuken op het kleine "duveltje". Ik ruik als het ware nog de geur van het gebraden vlees. Ik heb het er werkelijk fantastisch gehad. Wat zou u van dit onderstaand dagelijks menu zeggen, in een tijd van oorlog? Ik weet dit nog zo goed, omdat ik het in één van mijn brieven heb teruggevonden. 's Morgens om 9 uur een bord roggepap, met een glas melk van de boer, of van melkboer Rooth. Tussen 12 en 1 uur middag-

3 oktober 1943, Meindert Haitjema en mijn moeder komen uit de Nederlands Hervormde kerk van Dedemsvaart
(foto H.M.Roering)

eten bestaande uit aardappelen, jus en groenten en als toetje soms pap of pudding. 's Avonds tegen een uur of 6 - 7 vier grote boterhammen - witte - en twee plakken roggebrood, waarbij een glas melk. Ik weet zeker, dat men het in Amsterdam met minder moest doen, vooral in de hongerwinter, die ik geheel in Amsterdam heb moeten meemaken. Ik heb toen vaak aan Dedemsvaart gedacht en niet slechts gedacht, maar er ook naar verlangd. Ik had in Dedemsvaart kunnen blijven, maar de IJsselbrug zou worden afgesloten en in haast ben ik toen naar Amsterdam vertrokken. Als posthuum eerbetoon aan deze man citeer ik een gedeelte uit een brief, die ik tien dagen voor zijn dood van hem ontving en wel op 19 april 1969. Vooraf wil ik zeggen, dat wij in de oorlogsjaren heel veel met elkaar hadden gepraat. Ik was nog jong, en het geloof deed mij nog bergen verzetten. Ik had ook mijn idee over datgene waarin Meindert geloofde. Ik kon er nooit zo'n hoogte van krijgen. In april 1969 was ik in Dedemsvaart en logeerde toen bij Marten aan de Baron van Dedemlaan, omdat ik Meindert wilde bezoeken. Ik voelde, dat ik hem iets zeggen moest. Ik voelde mij gewoon geroepen. Ik deed het niet, want ik wist bij zijn bed geen woorden te vinden. Weer terug thuis in Amsterdam schreef ik hem een brief en ik ben zo intens blij, dat ik dit heb gedaan, want in een brief kun je alles veel beter formuleren. Dit gedeelte uit zijn brief kreeg ik van hem terug:

"Uit je brief heb ik gelezen, dat mijn sarcasme zelfs in de omstandigheden waarin ik nu verkeer, mij parten heeft gespeeld. Ik haast mij daarom te verklaren, dat ik

Een paar dagen voor de 20e februari 1944, de overval door de Grüne Polizei op de N.H.Kerk in Dedemsvaart, sta ik voor het huis van Meindert Haitjema, Moerheimstraat D184
(foto H.M.Roering)

vanaf je 17e jaar een diep respect heb gehad voor je geloofsovertuiging. Het zou nimmer in mij zijn opgekomen, je geloof zelfs maar zijdelings aan te tasten. Zelf kon ik je benijden om je geloofsbezit. Ik heb niet veel jonge mensen getroffen van die leeftijd, welke zo een diepgewortelde overtuiging hadden als jij. Houd dit vast en tracht het over te brengen op je gezin en wees er vooral je moeder dankbaar voor, want als ik mij niet vergis, heeft zij de basis gelegd voor je gehele verdere overtuiging. Ik weet wel, wij verschillen een hele generatie. Ik ben een Fries en jij bent een geboren Amsterdammer, maar dat maakt uiteindelijk geen verschil. In de loop van je brief blijkt echter, dat wij beiden geloven in dezelfde God, die wij ons voorstellen en die in ons leeft, maar dat het alleen door ons onbegrip, ons conservatisme en onze aanleg komt, dat er geen vooruitgang is in een zo dringende zaak als de vernieuwing van ons geloof".

Tot zover zijn brief, geschreven kort voor zijn dood. Voor hem wordt geen standbeeld opgericht en dat is ook niet nodig, maar wel wil ik graag via het orgaan van de Historische Vereniging een geschreven standbeeld voor hem oprichten, want hij heeft een onuitwisbaar stempel gedrukt op een jongen van bijna 18 jaar, een onderduiker als zovelen in die jaren en die toevallig in Dedemsvaart terecht kwam. Ik ben hem daar heel erg dankbaar voor, en het zal daarom wel zo zijn, dat ik vaak door Dedemsvaart wandel, zoekend naar iets, dat er niet meer is.

Herman M. Roering

UIT MIJN HISTORISCH ARCHIEF

Enige herinneringen aan de Coöperatieve Verbruikersvereniging "Blijft Trouw", te Dedemsvaart.

Onder de vele zaken en bedrijven, welke in de afgelopen jaren gedwongen waren, om wat voor reden dan ook, hun activiteiten in de gemeente Avereest te staken, wil ik er ditmaal ééntje naar voren halen en wel de zaak van de Coöperatieve Verbruikersvereniging "Blijft Trouw". Deze winkel is gevestigd geweest in het pand Julianastraat nummer 48 te Dedemsvaart, momenteel het poeliersbedrijf van Jan Dragt. Het was destijds de grootste kruideniers-, brood- en banketwinkel van Dedemsvaart, met veel medewerkers.

Tijdens het schrijven van het hierna volgende verhaal schoten mij telkens persoonlijke herinneringen over "Blijft Trouw", of zoals men in Dedemsvaart placht te zeggen "De Coöperatie" te binnen, welke ik in dit stukje heb verwerkt.

Op donderdag 10 juli 1919 werd op initiatief van de heren A.Kampen en H.Tinholt een vergadering bijeen geroepen in het café Meijerink (in de betrokken advertentie staat abusievelijk vermeld "Meijering") in de Marktstraat te Dedemsvaart. Het doel van deze bijeenkomst was het oprichten van een verbruikerscoöperatie. Men kwam tot de ontdekking, dat in Dedemsvaart wel behoefte bestond aan een dergelijke instelling.

Op 18 augustus 1919 werd de heer Weitkamp uit Hardenberg, destijds lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, uitgenodigd om het doel en het wezen van een verbruikersvereniging uiteen te zetten. De heer Weitkamp moedigde de vergadering aan om over te gaan tot de oprichting hiervan, evenals dat destijds in Hardenberg was geschied. Er werd naartoe doorgeroepen en op 2 september 1919 werd in een openbare vergadering een bestuur gekozen, hetwelk bestond uit de heren J.Knol, A.Kampen, G.Reurink, H.Tinholt, J.Dekker, H.Zelhorst en A.J.Burgers. In de vergadering van 7 november 1919 werden tot leden van de Commissie van Toezicht gekozen de heren J.Mol, B.Ruys, K.Vondeling, E.J.Romkes en E.Koops. Velen van hen hebben gedurende een lange reeks van jaren de belangen van de Coöperatie op uitmuntende wijze behartigd. De Heer Roelof Spithorst heeft meer dan 25 jaar de functie van secretaris vervuld. Tijdens de oorlogsjaren 1940 - 1945 werd het voorzitterschap door de Heer J.Knol overgedragen aan de Heer W. Veenbaas. De Heer Veenbaas is tot de fusie met de Coöperatie "Samenwerking" in Deventer in juni 1963 voorzitter geweest. Het bestuur had in 1919 handen vol werk. Er werd dan ook met grote regelmaat vergaderd en zo geleidelijk aan kwam men verder. In de vergadering van 17 december 1919 werd aan de leden medegedeeld, dat - behoudens goedkeuring van de vergadering - het pand van de heer Berends aan de Kalkwijk, nu Julianastraat, gekocht zou worden. Al spoedig bleek, gezien de groei van de zaak, dat er een

Alle ingezetenen van DEDEMS-
VAART en OMSTREKEN, die be-
langstellen in het oprichten
van een

Coöperatieve winkel.

of gezamenlijken inkoop
van verbruiks-artikelen,
worden verzocht

**DONDERDAGAVOND a.s.
half acht**

samen te komen

in 't Café MEIJERING, Marktstraat
alhier.

Manen en vrouwen, toont
uw belangstelling door allen
te komen.

Het voorloopig bestuur.

Links: Oproep aan de ingezetenen van Dedemsvaart en Omstreken, om te komen tot de oprichting van een Coöperatieve Verbruikersvereniging. Bovenstaande advertentie heeft gestaan in de "Dedemsvaartsche Courant" van woensdag 9 juli 1919, nummer 55.

Rechts: Oproep van het voorlopig bestuur tot bijwoning van de vergadering der Coöperatie tot vaststelling statuten enz. Advertentie "Dedemsvaartsche Courant" van woensdag 27 augustus 1919, nummer 69.

Archief P. Makaske

Coöperatie

VERGADERING

op **VRIJDAG 29 AUGUS-
TUS** te half acht precies, in het
Hotel Hlemstra.

Onderwerp van behandeling:

Vaststelling der Statuten en
van het Huisshoudelijk Regle-
ment.

Verkiezing bestuursleden.

Toont door een talrijke op-
komst Uw belangstelling in deze
gewichtige zaak.

Het voorloopig Bestuur.

Coöperatieve VERBRUIKSVEREENIGING „BLIJFT TROUW”.

Vergadering

op **WOENSDAG 17 DEC.**
a.s. te 7 uur in 't Café MEIJERING.

Panten van behandeling:

1. Eindbeslissing over den aan-
koop van een huis.
2. Vaststelling van den tijd van
inwerking treden der coöperatie.
3. Verkiezing van een commissaris.
4. Gelegenheid tot aanmelding
voor nieuwe leden.

Komt allen vooral ter ver-
gadering met uw Echtgenooten.
Nameas het Bestuur.

A. KAMPEN, Secretaris.

Advertentie "Dedemsvaartsche
Courant" van zaterdag
20 december 1919, nummer 100
Archief P. Makaske

bedrijfsleider moest komen. Er werd een advertentie geplaatst in het "Nieuwsblad van het Noorden", waarop zich 33 sollicitanten als bedrijfsleider aanmeldden. Na veel wikken en wegen werd besloten een zekere heer Arkema te benoemen tegen een salaris van f20,- per week.

Als winkeljuffrouw werd aangesteld mej. Hilje Sissing. Op 1 oktober 1929 werd de heer H. Spoelstra benoemd tot bedrijfsleider.

Gedurende 33 jaren heeft laatstgenoemde als bedrijfsleider van "Blijft Trouw" de belangen van deze zaak op uitmuntende wijze behartigd. Onder zijn voortreffelijke leiding is in overleg met het bestuur veel tot stand gekomen. Ook tijdens de moeilijke oorlogsjaren 1940-1945 bleef de Coöperatieve "Blijft Trouw" een hechte plaats in de Avereester gemeenschap houden. De heer Spoelstra legde zijn functie om gezondheidsredenen in 1964 neer en vertrok naar Vierhouten.

Hendrik Spoelstra. De tweede en tevens laatste bedrijfsleider van de Coöperatieve Verbruikersvereniging "Blijft Trouw" aan de Julianastraat te Dedemsvaart. De heer Spoelstra trad op 1 oktober 1929 in dienst bij "Blijft Trouw" en heeft deze zaak gedurende 33 jaren gediend.

Foto archief P. Makaske

"Blijft Trouw" mocht zich steeds verheugen in een gestadige groei en uitbreidin-
gen en vernieuwingen volgden elkaar regelmatig op. In juni 1963 fuseerde "Blijft
Trouw" met de Coöperatie "Samenwerking" in Deventer. Mocht dit in sommige

opzichten wat onwennig aandoen bij de leden, al spoedig bleek, dat het toenmalige bestuur juist gehandeld had. Daarvoor, maar in het bijzonder in de jaren daarna, werd duidelijk, dat er gestreefd diende te worden naar grotere eenheden, vandaar de fusies en het samengaan van meerdere bedrijven en instellingen.

1. De medewerkers van "Blijft Trouw"

Voor zover ik heb kunnen nagaan, hebben de volgende personen, hetzij voor langere of kortere tijd, in de winkel van "Blijft Trouw" gewerkt:

- a. Als bedrijfsleider de reeds hiervoor genoemde heren Arkema en Spoelstra.
- b. De boekhouder. Als boekhouder heeft de heer Geert Bokking tal van jaren dienst gedaan. Zijn assistente was Sientje Zagers.
- c. Het winkelpersoneel. In de winkel hebben de navolgende dames en heer gewerkt: Hilje Sissing, Jo Reurink, Mien Klomp, Lena Klomp, Grietje Drenth, Betty op de Woert, Appie Gombert en Anton Gras.
- d. Het bakkerij-personeel. De brood- en banketbakkerij van "Blijft Trouw" had een zeer ruime omzet. Alhoewel uiteraard de keuze in brood- en gebaksoorten destijds lang niet zo groot was als vandaag de dag, werden er toch diverse soorten brood en banket gebakken. Van de mensen, die in de bakkerij werkzaam waren herinner ik mij nog de heren Hendrik Schipper, Eltje Koiter, Bart Gras, Henk Sempel, Hans de Lange en Hendrik Wagenvoord. De meesten van hen hebben een zeer lange staat van dienst gehad.
- e. De venters. Als venter bij "Blijft Trouw" hebben de navolgende personen dienst gedaan, onder anderen Hajo Luppens, Hendrik Baas, Lex Gras, Jan Boksem, Jelto Poolman, Willem Kleis, Gerard Sieljes, Jan Haasjes en Hendrik Haasjes, Jan Houvast en diens broer Hendrik Houvast en Berend Vrieling.

Deze mensen hadden het aanvankelijk lang niet gemakkelijk. Met een afgeladen mand vol kruidenierswaren en bakkersartikelen en aan het stuur van de zware transportfiets nog eens een aantal tassen, moesten zij - weer of geen weer - er op' uit om de klanten van "Blijft Trouw" te bedienen.

De wegen in de gemeente Avereest waren in de periode vóór de Tweede Wereldoorlog niet zo erg best. De smalle en door vorst en regenachtig weer dikwijls glibberig geworden paadjes langs de vele "wieken", die Dedemsvaart toen rijk was, gaven vaak aanleiding tot het nemen van een onvrijwillig bad door de venter. De schade was dan aanzienlijk, omdat dikwijls de gehele inhoud van de grote broodmand nat werd en derhalve onverkoopbaar was geworden.

Later is dat een stuk beter geworden, omdat er toen gevent werd met auto's en met zogenaamde electro-wagentjes. In het begin werd ook wel gevent met paard en wagen. "Blijft Trouw" was eigenares van een stukje weiland, dat gelegen was in de nabijheid van het oude zwembad "Nut en Ontspanning" aan de toen zo geheten Hagedoornstraat. Als het paard geen dienst hoefde te doen mocht het dier in het weilandje rondhuppelen.

Het winkelpersoneel van de Coöperatieve Verbruiksvereniging "Blijft Trouw" te Dedemsvaart omstreeks het jaar 1943. Van l.n.r. de dames Klomp, Gombert, Drenth, Klos en Op de Woert.
Foto archief P.Makaske

2. Het dividend

De prijzen van de door de klanten gekochte levensmiddelen en van het brood werden genoteerd in boekjes, het bruine "winkelboekje" en het blauwe "broodboekje". Na afloop van het betrokken boekjaar werden de eindbedragen van de beide boekjes bij elkaar opgeteld.

In de jaarlijkse algemene ledenvergadering van "Blijft Trouw" werd bekend gemaakt, welk percentage aan dividend er over het afgelopen boekjaar aan de klanten zou worden uitgekeerd. Meestal was dat vier procent. Het dividend werd op een aparte dividend-rekening geboekt. De klant werd in het bezit gesteld van het dividendboekje. Als de betrokken klant een totaal bedrag van vijftig gulden aan dividend bijeen had gespaard, werd dit bedrag aan hem uitgekeerd.

Er werd in de Avereester gezinnen, die als lid stonden ingeschreven bij "Blijft Trouw", nauwlettend op toe gezien, dat er bijna alleen inkopen werden gedaan bij de Coöperatie. het ging namelijk om het dividend. De boekhouder van "Blijft Trouw", thans wijlen de heer Geert Bokking, destijds een buurman van mij, vertelde mij eens, dat men dagenlang bezig was om de bedragen van de vele

De boekhouder van de Coöperatieve Verbruiksvereniging Geert Bokking met zijn assistente Sientje Zagers.
Foto archief P.Makaske

honderen kruideniers- en broodboekjes op te tellen. Dikwijls moest er overge-
werkt worden om alles op tijd klaar te krijgen. Er waren toen nog geen compu-
ters, waarbij je door een druk op de knop precies kon aflezen hoeveel iedere klant
in het betreffende boekjaar had gekocht aan kruideniers- en broodwaren.

3. Klompen.

Wij droegen vroeger klompen. Mooie geel geschilderde klompen met een
kleurrijk bloemmotief. Deze klompen waren gemaakt in de klompenfabriek van de
Firma Neuteboom in Hattem. Voor zo ver mij bekend, bestaat deze fabriek nog
steeds. Uiteraard moesten ook de klompen - ook weer terwille van het lokkende
dividend - worden aangeschaft bij "Blijft Trouw". Je moest dan de winkel
doorlopen, de trap op naar boven, waar de klompenzolder zich bevond. Als je te
lang op die klompenzolder verbleef kwam er iemand van het winkelpersoneel
(meestal was dat Anton Gras) eens kijken wat je uitspookte. Anton hielp dan met
het uitzoeken en het passen van de klompen, zodat je snel weer op straat stond.

4. De eerste oorlogsdag.

In de vroege morgen van vrijdag 10 mei 1940, enkele uren na de Duitse inval in
Nederland, verschenen twee Duitse soldaten van de "Wehrmacht" in de winkel
van "Blijft Trouw". Het op dat moment in de winkel aanwezige personeel vluchtte
de bakkerij in, met uitzondering van het toen 17-jarige winkelmeisje Grietje
Drenth. Grietje was niet bang voor de Duitsers en vroeg in haar beste school-
Duits wat ze wensten. De vertegenwoordigers van het "Herrenvolk" wilden "Brot,
Butter und Schinken", waarmee ze de winkel verlieten en op hun motor, die voor
de winkel stond, hun ontbijt gereed maakten. Op dat zelfde moment kwamen één
van mijn buurjongens en ik aangelopen. We zagen, dat één van de Duitsers met
zijn bajonet een broodje doormidden sneed, het vervolgens dik besmeerde met
pure Hollandse roomboter en er daarna grote plakken ham op legde. Zelden heb
ik iemand zo zien schrokken. Het was alsof de man in geen dagen had gegeten.
Kennelijk was het met de voedselvoorziening in de "Heimat" bijzonder slecht
gesteld.

5. Roggebrood voor de dwangarbeiders.

De directie van "Blijft Trouw", het winkelpersoneel en zeer in het bijzonder de
mensen, die in de bakkerij werkzaam waren hebben - speciaal in de laatste
oorlogsjaren - hun uiterste best gedaan om hun honderden klanten op allerlei gebied
voort te helpen. Men ging daarbij terecht uit van de gedachte, dat er na de ellende
van de oorlog betere tijden zouden aanbreken waarin men dan ook klanten graag
van dienst wilde zijn. Ik herinner mij nog heel goed, dat mijn vader, die als
typograaf (zetter) werkzaam was bij de Firma G.J.Gelderman, de uitgeefster van
de "Dedemsvaarsche Courant", op 10 maart 1943 gepakt werd bij de zogenaamde
"Arbeitseinsatz". Hij werd toen op transport gesteld en verbleef ergens in
Duitsland. De spaarzame brieven, die wij van hem mochten ontvangen, getuigden
van veel ellende, zoals bombardementen en bijzonder slechte voeding, waaronder
de beruchte "Kohluppe". Wij hadden destijds van een landbouwer in Dedems-
vaart een mud rogge gekocht. Tegen inlevering van een aantal kilogrammen rogge
gaven de bakkers van "Blijft Trouw" je een knots van een roggebrood mee, dat
wij dan onverwijld via de P.T.T. naar mijn vader in Duitsland stuurden. Practisch
alle roggebroden, die wij vanaf medio 1943, tot aan de bevrijding verzonden, zijn
ter bestemder plaats aangekomen, behalve die van midden oktober 1943, toen de
stad, waar mijn vader verbleef (Kassel) zeer zwaar werd gebombardeerd en
nagenoeg geheel in puin lag. Mede dank zij de roggebroden van "Blijft Trouw" is
mijn vader de oorlog redelijk doorgekomen.

6. Roombroodjes.

Tijdens de oorlogsjaren bezocht ik de Openbare M.U.L.O.-school aan de Juliana-
straat. Deze school, waarop eerst de heer R.Bergsma en later de heer J.de Haan
de scepter zwaaiden, heeft gestaan op de plaats, waar nu de "Doe Land" winkel

Het wagenpark van de Coöperatieve Verbruiksvereniging "Blijft Trouw" te Dedemsvaart.
Foto archief P.Makaske

van de heer G.J.Timmerman is gevestigd. In de oorlog en speciaal in het laatste oorlogsjaar, kon men praktisch niets meer kopen. Het was dan ook een uitkomst voor de leerlingen van de M.U.L.O.-school, die over enig zakgeld beschikten, om in de pauze bij "Blijft Trouw" zogenaamde "roombroodjes" te kunnen kopen zonder bon. Deze roombroodjes bestonden uit een klein langwerpig broodje, waartussen een klodder WENA-pudding was gesmeerd en bestrooid was met een witte stof, die voor poedersuiker moest doorgaan. Speciaal in het laatste jaar van de oorlog verkocht "Blijft Trouw" veel van deze broodjes aan de leerlingen van de M.U.L.O.-school.

7. Het 40-jarig jubileum.

Op 16 september 1959 werd het 40-jarig jubileum van de Coöperatieve Verbruiksvereniging "Blijft Trouw" op feestelijke wijze herdacht. Reeds vroeg in de ochtend wapperden voor het bedrijfspand de coöperatie-vlaggen. In de middagen werd in Restaurant Kiewiet aan de Julianastraat een druk bezochte receptie gehouden. Het volledige bestuur van "Blijft Trouw", de Raad van Commissarissen en het personeel waren hierbij aanwezig. Onder de gasten, die hun gelukwensen

In september 1959 werd het 40-jarig jubileum van de Coöperatieve Verbruiksvereniging "Blijft Trouw" gevierd. Op de foto het feestelijk verlichte pand van de Coöperatie.
Foto archief P.Makaske

kwamen aanbieden was de heer Charbo, president-directeur van Coöp. Nederland. Ook de besturen van de Coöperaties in de omgeving en tal van vertegenwoordigers van coöperatieve en andere verenigingen in de gemeente Avereest en omgeving gaven van hun belangstelling blijk. De voorzitter, de heer W.Veenbaas, gaf een historisch overzicht van de voorbije veertig jaren. Verheugend, aldus spreker, is het feit, dat van de oprichters nog enkelen in leven zijn. Zo waren

aanwezig de heer Reurink, die deel uitmaakte van het eerste bestuur en de heer Smit, die één der eerste leden was. De heer Veenbaas liet verder het wel en het wee van het bedrijf de revue passeren. Begonnen werd, dank zij de hulp van de Coöperatieve Boerenleenbank "Sluis VII" met een kapitaal van f 10.000,-. Thans, veertig jaren later, zijn in het bezit van de coöperatie geheel vrije kapitale bedrijfsgebouwen met inventaris, een winkel en bakkerij-voorraad voor een maand en een bedrijfskapitaal van f 50.000,-. Toen de eerste ledenvergadering werd gehouden, kon de toenmalige voorzitter mededelen, dat het ledental de 160 was gepasseerd. Thans zijn bijna 800 leden ingeschreven, aldus spreker. Ook met de omzet ging het steeds crescendo. Het jaar van het lustrum werd een omzet bereikt van f 120.000,-. In 1958 bedroeg de omzet f 684.403,-. Het grote succes - aldus de heer Veenbaas - van deze vooruitgang is mede te danken aan het ijverige personeel, dat onder leiding van de heer Spoelstra, die op 1 oktober 1959 zijn dertigjarig jubileum hoopt te vieren, zich steeds ten volle voor het bedrijf heeft ingezet. De heer Veenbaas besloot zijn overzicht met de woorden, destijds uitgesproken door de heer Weitkamp te Hardenberg die als spreker optrad tijdens de oprichtingsvergadering: "Eén voor allen en allen een". Spreker uitte de wens, dat "Blijft Trouw" tot in lengte van dagen zal bloeien tot heil van Avereest en dat het bedrijf zijn zelfstandigheid zal behouden in centraal verband. Vervolgens kwamen nog diverse sprekers aan het woord. In de avonduren waren de leden met hun dames in grote getale aanwezig in de E.D.S.-hal, waar het cabaret-gezelschap Alex Wins uit Ede optrad. De kinderen deelden, door een speciaal middagprogramma, uiteraard ook in de feestvreugde.

Naschrift.

Ik ben mij er volkomen van bewust, dat vorenstaand artikel geen volledig beeld weer geeft van de Coöperatieve Verbruiksvereniging "Blijft Trouw" te Dedemsvaart. Naar alle waarschijnlijkheid zullen er wel meer personen in dienst zijn geweest bij "de Coöperatie", dan hiervoor is vermeld. De namen van de niet genoemde medewerkers waren mij bij het schrijven van dit artikel uiteraard niet bekend. Aan die "vergeten" medewerkers bied ik bij deze mijn welgemeende verontschuldigingen aan. De gegevens over "Blijft Trouw", die wel in mijn archief waren opgeslagen, heb ik echter allemaal vermeld. Door het schrijven van dit artikel heb ik slechts getracht het bestaan van "Blijft Trouw" in Dedemsvaart, die destijds zo'n belangrijke rol in de Dedemsvaartse gemeenschap heeft vervuld, aan de vergetelheid te ontrukken.

Dedemsvaart, 16 februari 1993 Peter Makaske
amateur-historicus

HET REESTDAL EN DE KERK

In de laatste informatiegids van onze gemeente wordt ingegaan op de geschiedenis van de gemeente. Er wordt gesuggereerd dat vanuit het Zwartewaterklooster tussen Hasselt en Zwartsluis de bewoners van Avereest werd opgedragen om een kerk te bouwen, als straf voor de verloren slag bij Ane, waar bisschop Otto II om het leven kwam. Ik geloof daar niets van. Het is namelijk bekend dat reeds honderd jaar eerder met de drooglegging van het Reestenland een begin werd gemaakt. Koekange, De Stapel en Bloemberg waren al voorgegaan en zo omstreeks 1130 kwamen de bewoners van het klooster Ruinen zich bemoeien met de Reest in onze omgeving. Men kan nu nog zien hoe een en ander tot stand kwam. De greppels, de sloten, de zandweggetjes, de keien-weggetjes in de Reest, je vindt ze zo terug in het landschap. In 1959, een heel droog jaar, kwamen die weggetjes goed zichtbaar boven water. Ze zijn drie meter breed, in zuiver wit zand gelegd, allemaal mooi met de vlakke kant naar boven, doorsnee 4 tot 5 centimeter, met fraaie bogen, goed in verband gelegd. Aan elke kei zit namelijk een vlakke kant. Vier, vijf geslachten lang was men dus al bezig geweest met dit werk voordat in 1236 de goe-gemeente gedwongen moest worden om een kerk te stichten (?). De behoefte aan een kerk was toch zeker veel langer aanwezig. Elke zondag vanaf hier naar Ruinen ter kerke gaan was in die tijd minstens een paar uur rijden en vroeger wachtte men bij het dopen van een kind ook niet tot de daar op volgende zondag. Nee, de baby werd ingepakt en pa en een paar getuigen gingen op stap of met de wagen naar Ruinen en misschien kwamen ze 's avonds laat nog wel thuis. Nee, ze waren vast blij dat de nieuwe bisschop na vier, vijf jaar zeuren hen vergunning gaf om zelf een kerk te bouwen en dat is wat anders dan gedwongen worden. De afgekomen vergunning sluit namelijk precies aan bij wat ik boven verkondig en nergens wordt gerept van een bevel van de bisschop. Mocht iemand mij het bevel van de bisschop inzake het stichten van de kerk kunnen tonen, dan zal ik dat zeker aanvaarden.

Een eeuw later zat men wel onder toezicht van het Zwartewaterklooster. Huurlasten en grondlasten zijn door verschillende erven over gedragen aan het klooster, dat is bekend. Kloosters verhandelden onderling deze rechten van eigendommen en dergelijke. Zo is bekend dat het klooster Ruinen eigendomsrechten en dergelijke bezat in Borne en bij Deventer en dat wisselde nogal eens.

Tot hoever reikte de kerk van Avereest in die tijd? Alle ingezetenen van wat we nu noemen De Stapel, Bloemberg, Fort, Pieperij, Bazuin, Linde, Drogteropslagen, Wildenberg, Nieuwedijk, De Kieft, Schrapveen en wellicht nog van iets verder! Al deze mensen van 'over de Reest' moesten via de reeds genoemde weggetjes door de Reest naar de kerk. Aan de Overijsselse kant van de Reest behoorden de nu bekende buurtschappen Groot Oever, Luttenoever (klein Oever), Den Westerhuis, Den Huizen, Den Kaat, Den Oosterhuis en Mulderij tot de kerk van Avereest. Later kwamen daarbij Balkbrug, de noordkant, en na de ontginning

door de eerste Ommerschans-bewoners, de zuidkant, maar die liep tot ver in het Ommer gebied, ongeveer tot aan Witharen en in westelijke richting tot aan de Vinkenbuurt. Van de gebieden van 'over de Reest' horen nu nog bij de kerken van Avereest, met inbegrip van Dedemsvaart dus, gedeelten van Bloemberg, Fort, Pieperij, Wildenberg, Rabbinge, Nieuwedijk (Zuidwolde), De Kieft, Schrapveen, Drogteropslagen en mogelijk nog enkele plaatsen. De buurtschap De Stapel viel in 1982/1983 af en kwam onder de kerk van IJhorst. Voor de scholen kon men ongeveer dezelfde grenzen aanhouden, maar nu vallen alleen de buurtschappen Wildenberg, Rabbinge en Nieuwedijk (Zuidwolde) nog onder de school Oud-Avereest. De verbondenheid met 'over de Reest' blijkt ook uit het 'partner zoeken'. Namen als Steenberg, Zantinge, Mulder, Veeningen, Oosting, Roze, Stapel, Dekker, Schoonvelde, Ten Oever, Rabbering, Rabbinge, Linde, Weertjes en zo zijn er nog meer, vindt men bij veel families in hun achtergronden terug, maar ze komen van oorsprong van 'over de Reest'. Voorlopig laat ik het hierbij en ik hoop dat u begrijpt waar de naam Avereest vandaan komt.

G.W.Prins, Balkbrug

Naschrift

Het 'bevel' van de bisschop dat de toenmalige inwoners van (Oud-)Avereest een kerk moesten stichten is niet op tafel te leggen. Ook is er tot nu toe geen enkel bewijsstuk gevonden dat vanuit het klooster Ruinen opdracht of vergunning is gegeven tot het stichten van een kerk in Oud-Avereest. Wel 'hard' te maken is dat een van de eerste activiteiten naar buiten van het nonnenklooster 'Marienberg' (tussen Hasselt en Zwartsluis), met 25 prebenden (bewoners), was het stichten van kerken in de buurtschappen IJhorst, Rouveen en Avereest. De ligging van het Zwartwaterklooster vermeldt wat Avereest betreft: 'van de kerke van Overreest: Item nog 1 breef beseghelt van bisschop Otten anno MCCXXXVI (1236) in wilkoir ghegunt den luden de Restura to tymmeren 1 kerke, in wilkoir sie sullen ontvangen die sacramenta der Hilliger Kerken ende is getimmerd op onses cloesters Grunt. Item elck hoes sal gheven den priester daerop wonende alle jaer 1 mudde rogge ende 1 scepel gerste; voor die dooden de priester 1111 provenen ende den koster een provenen. Item die burenen zullen bestellen: kelcke, boken, klokken, licht ende al dat hoert totten dienst Godes. Jus patronatus ipsius ecclesie manebit conventui et abbas vel prepositus in dictu conventu providebet ecclesie pastoren'. (Het recht van benoeming van de pastoor van de kerk zal aan het convent blijven en de abt of zijn plaatsvervanger in genoemd convent zal in het pastoraat van genoemde kerk voorzien.) Zie pagina 17 van 'Bijdrage tot de geschiedenis van de gemeente Avereest. Tijdens onze gezamenlijke naspeuringen in de archieven in Assen, Zwolle en Utrecht hebben we geen andere feiten onder ogen gekregen.

W. Wind

KATINGER MOLEN

de Katinger molen ±1775-1922

tekening J.Drent

Een gerichte aanleiding om nadere aandacht te besteden aan de Katinger molen, zoals die heeft bestaan in de directe omgeving van de brug over de Reest in de 'oude' weg tussen Balkbrug en Zuidwolde, is het feit dat een pentekening, die wijlen Jacob Drent er van maakte, dit jaar als omslag-versiering van ons kwartaal-orgaan wordt gebruikt.

De molen heeft op minder dan honderd meter van de brug over de Reest gestaan in het bosje tegen de Reest aan, aan de westkant van de zandweg, die daar toen liep. De plaats moet nu nog te vinden zijn, doordat de stenen (veldkeien), die voor de fundering werden gebruikt, er nu nog in een kring aanwezig zijn. Volgens Drent, die in het boek "Bijdrage tot de geschiedenis van de gemeente Avereest", waaraan de informatie voor dit artikelje is ontleend, moet het muldershuis aan de andere kant van de (zand)weg hebben gestaan. Meer dan die wetenschap heeft Drent ook niet kunnen achterhalen. Hoe lang de molen er al stond, voordat moedwillige brand het geheel vernielde, wordt ook niet genoemd. De molen, die bijna een eeuw later er voor in de plaats kwam, werd door de familie Ten Kate niet weer op dezelfde plaats gebouwd, maar meer zuidelijk van Den Kaat, waar nu de familie Westerbaan woont. Het heeft heel wat moeite gekost om tot een nieuwe molen te komen, maar dat is toch gelukt. De door de Munsterse troepen vernielde molen was een zogenaamde standerdmolen. Het

voetstuk rustte op een achttal veldkeien, in een kring gelegd. De nieuwe molen werd een achtkantig exemplaar, van een meer gangbaar type, echter zonder stelling en niet zo hoog, een zogenaamde grondzeiler. Er werd ook een woning voor de molenaar bij gebouwd. Hoe een en ander er heeft uitgezien is weergegeven op de tekening, die Drent ook maakte. Die molen heeft op de nieuwe plaats tot ongeveer 1925 gestaan, waarna afbraak volgde. De bijbehorende woning bleef wel gehandhaafd.

ligging der Katinger Molen bij Balkbrug

Waarom het zo lang heeft geduurd (meer dan zeventig jaar) voordat er pogingen werden ondernomen tot herbouw, blijft in het ongewisse. In het boekje 'Het erve en goed ten Kate', van dokter W. ten Kate uit Kampen, worden brieven weer gegeven, die in 1743 door de broers Roeloff en Hilbert Willems aan Gedeputeerde Staten van Overijssel zijn gestuurd, met een ondersteunende brief van ingezetenen van de toenmalige 'boerschap', alsmede het antwoord van 13 april 1743 uit Zwolle. De brieven treft men ook in het boek van Drent. Het eerste schrijven luidt als volgt:

Wij ondergeschreven ingezetenen van de Boerschap Avereest attesteren en getuigen mits desen voor de waarheit dat ons seer wel kenlijk is, dat van oudsheer op de Avereest op een plaats den Kate genaamt, gestaan heeft en geweest is een windkornmole, dog dat deselve in de zogenaamde Bisschopstijd is weggeraakt en door het vuur verteert. Dat daarvan destijds de laatste Eijgenaren sijn geweest twee Gebroederen genaamt Roeloff Willems en Hilbert Willems, waarvan nu nog twee kleinsonen, deselve naam voerende op den Kaat voorn. woonagtig sijn. Gevende voor reden van wetenschap in het bijzonder ik Levert ten Huisen, dat mij nog seer wel heugent is, dat geseide meule daar gestaan heeft. En dat ik ook de bijde voorseide Broederen en Eijgenaren der meule nog wel in persoon gekent en tot Avereest alijt gewoont hebbe. En wij verders getuigen, dat wij het menigmaal van onse Ouders en voorouders respectie so hebben horen seggen. Dat ook bovendien nu op dese ure nog wel uit verscheidene kentekenen gesien kan worden, dat daar een meule gestaan heeft. In kennis van dit alles hebben wij dese wetent-

lijk getekent, met aanbiedinge van des nader geëijst en gerequireert wordende, dese ten allen tijde met Eede tot God te sterken. Gedaan tot Avereest den ... Febr. 1743.

- w.g.
1. *bekenne ick Leefert Jans t. Huijsen, die koornmeule wel gekendt bij ten Kate en die eijgenaren wel gekendt, dit is Leefert Jans ten + Huijsen sijn merck.*
 2. *Hilbert Willems ten Kate op Overeest.*
 3. *bekenne ick Willem Hilberts die eijgenaren van die koorenmeule wel gekendt en die meule wel geseen voor het verbranden van het vier.*
Willem Hilberts.
 4. *bekenne ick dat mijn bestevader dar selfs op gemalen heeft.*
Albert Alberts van Overijst.
 5. *bekenne ick Klaes Dercks en Grietien Willems wel bekendt dat daer een koornmeule bij den Kate heeft gestaan bij die brugge en die eijgenaars wel gekendt Roeloff Willems en Hilbert Willems ten Kate en Grietien Willems die dogter van die mulder wel bij het malen heeft verkeert. dit is Klaes Derks + selfs getogen merck.*
dit is Grietien Willems selfs getogen merck+.
 6. *bekenne ick Peter Luckkas wel gekendt, dat daer een koornmeule bij den Kate heeft geweest en verteerden van het vier.*

(handtekening onleesbaar)

Molen "De Star", die nu in het Katingerveld staat, goed en wel buiten de bebouwing van Balkbrug, is een van de 'nazaten' van de Katinger molen. Molen "De Star" werd in 1848 gebouwd door Jan ten Kate. De redenen waren, dat de Katinger molen niet alleen wat afgelegen stond, maar ook te weinig capaciteit bezat om aan de behoeften te kunnen voldoen. De Star was een hoge stellingmolen. Ook deze molen onderging hetzelfde lot als tal van soortgenoten en werd getroffen door de bliksem. Dat gebeurde op 25 maart 1882 en de molen brandde tot de grond af. De molen werd overigens spoedig weer opgebouwd. Een verschil met de door brand vernielde was, dat de inrichting zodanig was, dat men met schuiten onder de molen kon varen, om zo het lossen en laden te vergemakkelijken. In 1920 is de molen eigendom geworden van de coöperatieve landbouwvereniging 'Balkbrug'. Er werd toen ook een motor ingebouwd, want het was immers veel economischer om te kunnen malen als het nodig was dan volledig afhankelijk te zijn van de wind. Tenslotte bleef het wel de enige molen in Avereest, die nog een bovenbouw had. Drent oordeelde het een gelukkige gedachte om haar nog lang voor het nageslacht te bewaren. Daarvoor was het overigens wel nodig, dat ze uit het volgebouwde terrein van de coöperatie werd overgeplaatst naar het huidige punt in het Katingerveld. Het werd weer een complete molen, waarin van tijd tot tijd weer koren wordt gemalen en waar in de loop van de jaren al heel wat mensen een kijkje hebben genomen.

W. Wind

ONTHULLING JOODS MONUMENT

Op dinsdag 6 april vindt de onthulling plaats van een joods monument in Dedemsvaart. Het wordt een David-ster met opschrift, verzonken in het plaveisel van het trottoir bij de drankenzaak Mitra aan de Markt. Op de plaats van het zakenpand heeft ooit de synagoge van de joodse gemeenschap in Avereest gestaan.

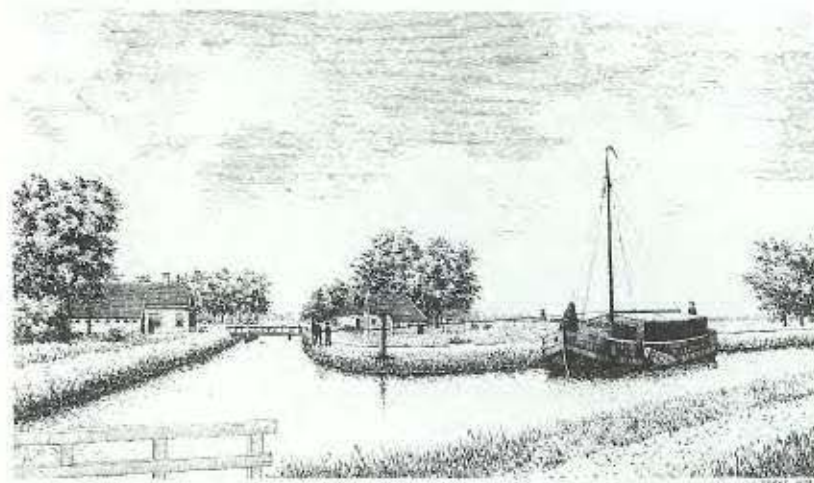
Wie het monument zal onthullen en op welk tijdstip van de dag, was bij het afsluiten van dit nummer nog niet bekend. Dat zal ongetwijfeld nader bekend worden gemaakt tijdens de jaarvergadering van onze vereniging, die op 30 maart wordt gehouden (en waaraan elders in dit nummer aandacht wordt gegeven). Het monument, dat door een Dedemsvaartse steenhouwer is gemaakt, komt op de plaats waar de bus heeft gestaan waarin in de avonduren van 2 oktober 1942 een deel van de joden uit Avereest werd weggevoerd naar Westerbork, om vervolgens de dood te vinden in de vernietigingskampen van de Duitsers. In de morgenuren was reeds een eerste deel afgevoerd.

Het bestuur van de Historische Vereniging deed in januari 1991, toen in het Avereester gemeentehuis de tentoonstelling 'Het joodse leven in Overijssel' werd geopend, de mededeling dat het zich wilde inzetten voor het oprichten van een monument, dat zou herinneren aan de joodse gemeenschap. Er werd de gelegenheid open gesteld om voor dit doel geld over te maken, wat tot nu toe tot een bedrag van f 2.315,- gebeurde. Er vond overleg met het gemeentebestuur over een aantal aspecten, waaronder de financiële kant, plaats. De raad heeft intussen - als alles volgens plan is verlopen - besloten om f 4.735,- beschikbaar te stellen, omdat het monument en het plaatsen samen f 7.050,- kosten. 'Gelet op het belang van het levend houden van de herinnering aan de historische gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog, met name ook in het licht van de huidige afnemende tolerantie ten aanzien van minderheden, stellen wij uw raad voor medewerking te verlenen aan de plaatsing van dit monument', schreef het college van burgemeester en wethouders aan de raad. De gemeente brengt het bedrag ten laste van de post onvoorzien.

Op 2 oktober 1992 laten onthullen lukte om meerdere redenen niet. Onthullen op 6 april is een heel bewuste keus: op 6 april 1945 kwamen namelijk de bevrijders vanuit oostelijke richting Avereest binnenrijden. Het monument wordt een geheel van rood graniet, met een afmeting van 1,20 meter van punt tot punt. De tekst luidt: "Zij die zwijgen, schreeuwen het uit. Opdat wij onze joodse medeburgers, weggevoerd in 1942, nimmer vergeten". Op de steen komen geen namen en/of aantallen van weggevoerde families en personen.

W. Wind

DE ROLLEPAAL

De Rollepaal omstreeks 1900 (vanuit het oosten gezien)

tekening J. Drent

In de negentiende eeuw werd het kanaal "Dedemsvaart" gegraven op initiatief van Baron Van Dedem. Een onafzienbare vlakte bedekt met heide en in de lagere gedeelte veenplassen, waardoor geen weg of voetpad liep, lag nu open voor de turfwinning. Weliswaar moesten er toen nog wijken worden gegraven om het veen te ontwateren en de gestoken turf te doen afvoeren. Hierdoor ontstond langs de Dedemsvaart veel bebouwing. Er kwamen veenarbeiders en neringdoenden. Later kwam de veenkoloniale akkerbouw. Hoewel de Dedemsvaart hoofdzakelijk uit rechte stukken bestond, waren bochten toch niet altijd te vermijden. Ter hoogte van De Schutwijk was zo'n bocht en dat leverde voor de scheepvaart moeilijkheden op. Om te voorkomen, dat het schip door de scheepsjager in de wal zou worden getrokken, of dat de treklijn het verkeer op de wal zou hinderen, werd aan de kanaalzijde een verticaal draaibare rol opgesteld waarlangs de treklijn werd geleid. Een rollepaal was in het dagelijks verkeer dus een belangrijk hulpmiddel. Gelukkig is de naam "Rollepaal" voor het nageslacht behouden gebleven, immers ons huidige industriegebied draagt deze naam, omdat het nabij deze is gesitueerd. Onze penningmeester kwam met het initiatief deze rollepaal in miniatuur te doen namaken. Op of omstreeks 30 maart a.s. zal de eerste rollepaal aangeboden worden aan de voorzitter van de Industrie Kombinatje. Deze miniaturen komen ook in de verkoop voor de prijs van f15,95. Wij hopen, dat velen een exemplaar zullen kopen, waardoor de Historische Vereniging Avereest de nodige financiële armslag krijgt om nog wensen m.b.t. de oudheidkamer te realiseren.

P.W. van Buuren

LEDENVERGADERING

Uitnodiging voor de jaarlijkse ledenvergadering

Deze zal worden gehouden op dinsdag 30 maart a.s. in 't Centrum, Julianastraat 54, te Dedemsvaart, aanvang 19.30 uur.

Agenda:

- Opening door de voorzitter B.Rooseboom
- Notulen van 26 maart 1992
- Mededelingen/ingekomen stukken
- Jaarverslag secretaris/penningmeester
- Kascontrole
- Bestuursverkiezing, aftredend en herkiesbaar zijn:
 - B.Rooseboom en M.Rijnhart-Froeling
- Het bestuur draagt de heer J.Schrotenboer uit Balkbrug voor als 7e bestuurslid
- Namen van eventuele tegenkandidaten kunnen tot een half uur voor aanvang van de vergadering worden ingeleverd bij de secretaris
- Rondvraag
- Pauze van 20.15-20.30 uur
- Na de pauze zal het gezelschap "Balsem" voor ons optreden

M.Rijnhart-Froeling
secretaris

Het miniatuur van "de Rollepaal"
zal te koop worden aangeboden

SAMENSTELLING BESTUUR

voorzitter : B. Rooseboom
secretaris : M. Rijnhart-Froeling
penningmeester : G.H. Varwijk
vice-voorzitter : P.W. van Buuren
lid : J. Padding
lid : J. Nijensikkens

ADVISEURS

M. Haitjema
Jhr. H. Reuchlin
Jhr. S.M. Snouck Hurgronje

REDAKTIE

K.H. Brinkman
P.W. van Buuren
P. Makaske
J. Rijnhart-Aufderhaar (typewerk)
W. Wind

REDAKTIE-ADRES

M. Rijnhart-Froeling
Langewijk 82
7701 AH Dedemsvaart
tel. 05230 - 12871

BANKRELATIE

Rabobank Dedemsvaart
Rekeningnummer: 3129.04.770
Gironummer van de bank: 883601

OPENSTELLING OUDHEIDKAMER

adres: Oude Zuidwolderstraat 13
7701 AZ Dedemsvaart
tel. 05230-15810

open 1/1-31/12 wo: 14.00-17.00 uur
1/4-30/9 za: 10.00-16.00 uur
1/10-31/3 za: 13.00-16.00 uur

KOSTEN

Lidmaatschap f 25,- per jaar
Donaties vanaf f 30,- per jaar
Losse nummers f 7,50 per stuk

toegang
voor leden en donateurs gratis
volwassenen f 2,50
kinderen (6 t/m 18) f 1,00
65+ f 1,50
groepen (vanaf 10 p) f 1,50
groepsbezoek na afspraak

LIDMAATSCHAP

Wordt automatisch verlengd voor een jaar, tenzij twee maanden voor het einde van het kalenderjaar schriftelijk wordt opgezegd.

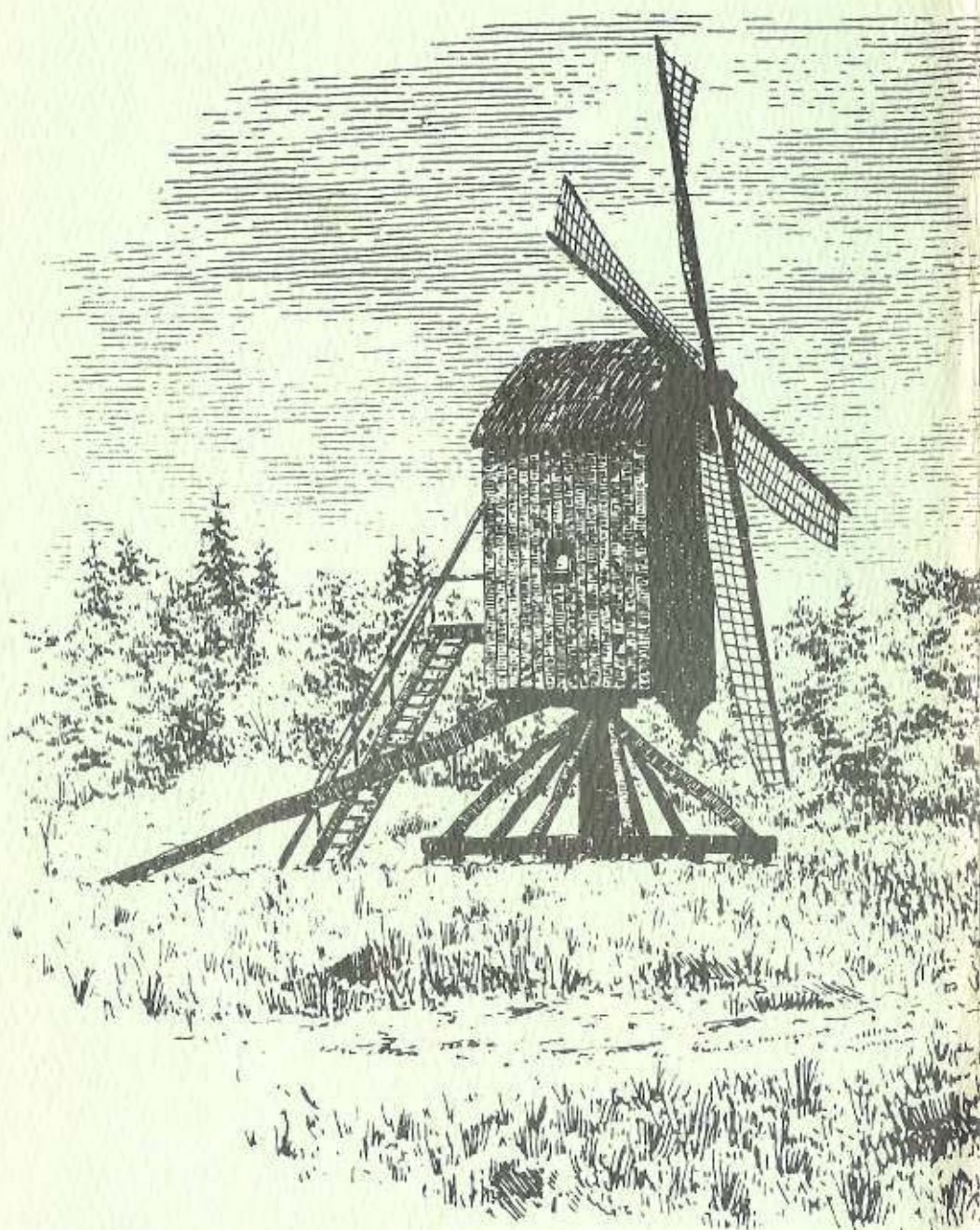
CONTRIBUTIE 1993

In dit boekje vindt U een accept-girokaart voor het voldoen van de contributie 1993. Ook treft U een machtiging aan voor het automatisch overschrijven van de contributie. Automatisch overschrijven levert een behoorlijke kostenbesparing op voor de Historische Vereniging. U blijft altijd baas over Uw geld, want de machtiging kan op elk moment worden ingetrokken.

Indien U de machtigingskaart instuurt kunt U de accept-girokaart verscheuren.

Wij verzoeken U de contributie vóór 15 april 1993 te voldoen.

G.H. Varwijk, penningmeester

De molen van Den Kaat in 1670.